

Niels Nielsen. Fogedgården, Tisvilde (1879-1947).

Krøniker fra Tisvildeegnen i gamle Dage

Der ligger en gammel, velholdt Bondegaard i Ly og Læ af Skoven, kun nogle faa Meter fra Skovgærdet, der danner Skel mellem Privat- og Statsejendom. Oppe paa Diget knejser gamle, knudrede Egetræer. I tvende Sekler har de set ud over Eggen. De har set den nuværende Gaard som ny rejse sig, hvor dens Forgænger laa. De har set de skiftende Ejeres Kamp med den magre Jord for at faa den til at yde det, der hører til Livets nødvendige Nødtørft. Saavel Mændene som Kvinderne har været Mennesker med Indsigt i Fremdrift; der er Forskel paa Markemes Ydeevne nu og for Hundrede Aar siden. Dagligstuen er en typisk dansk Bondestue fra Begyndelsen af forrige Aar-

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

hundrede. Staar man her inde en Formiddag, naar Solens Skin falder hen over det hvidskurede Gulv, brydes i Kakkellovnens blankt pudsede Messingkugler og kaster sine Reflekser hen over Alkovens Omhæng og paa Væggenes Paneler, hvor der er malet Fyndord oppe under Loftet: »Bevar min Gaard fra Ildens Glød«. »Min Ager mig føder, mig klæder mine Faar« o. fl. a., staa man og lader sig fange ind af den Hyggestemning, som det hele Interiør uvilkaarligt fremkalder i Sindet, føler man det, som havde Tiden staaet stille i det svundne Hundrebaar, og de henfarne Slægter træder lyslevende frem for det indre Blik. For omkring firs Aar siden ejedes Gaarden af en Mand, der hed Lars Andersen, hans Kone hed Kirsten. Baade i Sind og i Skind var Lars Andersen en fuldblods Type paa en gammel Kulsvierbonde. Han var ofte med i en rask Væddeløbskørsel fra København til Hillerød, naar Kulsvierne havde været i Byen med deres Varer. Under saadanne Hjemkørsler blev der altid gjort Ophold i Rudersdal og Bloustrød Kroer. Samværet mellem de brave Kulsviere her formede sig efter god gammel nordisk Sæd og Skik. Sommetider var det kun to, der geraadede i Slagsmaal, saa brugte man de bare Næver; men det hændte lige saa ofte, at hele Hoben kom i vildt Haandgemæng, og saa var det Knipler, Vognkæppe, Benene fra itubrudte Stole og des!., der blev anvendt som Vaaben. Under en saadan Batalie vankede der gerne braadne Pander. Ved Siden af sin Kamplyst og sit Kampmod var Lars Andersen af en forskrækkelig ømskindet Natur, hvad følgende Episode viser.

Under en Kamp i en af de nævnte Kroer, havde han faaet en Skulder vredet af Led. Da han var kommet hjem, maatte han gaa op og ned ad Gulvet den største del af Natten, da han ikke kunde udholde at være i Sengen for Smerter. Næste Morgen blev der sendt Vogn til Frederiksværk efter Doktor Cold. Han var en umaadelig dygtig Læge, der i vide Kredse blev betragtet som halvvejs Mirakelmand. Cold besad et forrygende hidsigt Temperament; og det var ikke med Aøjlshandsker, han tog paa sine Patienter, især ikke paa dem, der hørte til Landbostanden, thi efter den Tids Synspunkter stod de langt under Byboere. Da Doktoren var kommet ind i Stuen og havde faaet sin Kørepeles hængt op paa en Knage, gik han hen mod Patienten og med et: God Dag! Er det den Skulder, det er galt med? tog han fat

paa det syge, smertende Sted. Med et: Av for Satan! greb Lars Andersen Doktoren i Brystet med den raske Arm og kylede ham ned i den anden Ende af Stuen. Saadan en Behandlingsmaade havde Dr. Cold aldrig nogensinde været Genstand for. Manden maa jo være komplet gal, skreg han, idet han foer op fra Gulvet og hen og begyndte at trække i Pelsen: Spænd Hestene for Vognen; jeg kører hjem igen, saa kan den Idiot passe sig selv, jeg vil absolut ikke have noget med ham at bestille. Lars Andersen fortsatte sin Gang op og ned ad Gulvet, mens han skulede ondt til Doktoren, som stod og var saa edderspændt arrig, som skulde han flyve i Hindt. Det var ikke godt at vide, hvad det var endt med, hvis ikke Kirsten var traadt til. Hun rummede lige saa megen Ro og Besindighed i sin Person, som Doktoren og hendes Mand tilsammen besad Hidsighed og Arrigskab. Hør, Hr. Doktor, sae hun. De kan da ikke forsvare at forlade Manden i den Stilling; der maa da gøres noget for at hjælpe ham. Jeg vil ikke røre ved ham, førend jeg faar to Mand til Hjælp, svarede Doktor Cold. Kirsten skyndte sig med at faa Karlen og Husmanden kaldt ind i Stuen, og nu beordrede Doktoren Lars Andersen til at lægge sig paa Ryggen paa Gulvet. Karlen maatte saa holde den raske Arm, og Husmanden holde Benene paa ham, saa han ikke kunde komme til at sparke. Da Dr. Co Id paa denne Maade havde sikret sig mod mulige Overraskelser, lagde han sig ned ved Siden af Lars Andersen med sit Hoved ved den andens Fødder. Med begge Hænder tog Doktoren saa fat om Haandleddet paa Lars Andersen, og samtidig stak han sin ene Fod op under hans Armhule. Arrigskaben kogte endnu i Dr. Cold, og idet han trak i Armen skubbede han efter med Foden. Lars Andersen gav nogle frygtelige Vræl og Brøl fra sig; men de to Mand holdt godt fast, og saa fløj Skulderen i Led. Det gav Lindring, og denne Lindring blæste al Fjendskab mod Doktor Cold ud af Lars Andersens Sind. Da Armen var lagt i Bind, var det første Lars Andersen sae til sin Kone: Kirsten! Skynd dig og sæt noget Mad paa Bordet. Jeg troer, at Doktoren kan trænge lige saa haardt til Mad, som jeg gør, og han skal ikke køre sulten fra min Gaard. Doktor Cold og Lars Andersen satte sig til Bords; her var nok, baade for Tand og øje. Efter som Maaltidet skred frem med diverse Snapse, svandt den sidste Uvilje bort, der havde været mellem dem. Da Doktoren kørte af Gaarde, var

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

Venskabet sluttet, og det holdt ogsaa hele Livet. Doktor Cold kom mangan Gang efter den Tid og besøgte Lars Andersen som hans Gæst. Begyndelsen er jo sjældnen Enden lig.

Paa Gaarden blev der drevet en ret stor Faareavl, relativt set. Den gang var indhegnede Folde ikke saa kendte eller benyttede som nu om Dage. Moderdyrene stod tøjrede langs Skovgærdet; her var et helt Paradis for de smaa Lam, og de boltrede sig af Hjertens Lyst med kaade Hop i lystig Leg hen over de vide Marker uden at tænke paa Farer af nogen Art. Men som bekendt findes der intet jordisk Paradis, uden det har sin Slange. Her var det Ræven, der symboliserede Slangen. Disse morsomme Smaafyre, som Lam jo egentlig er, er i Besiddelse af en usigelig torskedum Natur, der er parret med en ubændig Nysgerrighed. Faar de øje paa et eller andet, der er ud over det almindelige, er deres Opmærksomhed straks vakt. Denne Ejenommelighed hos Lammene er Ræven saa udmærket indforstået med, og han ved ogsaa paa hvilken Maade, den bedst skal udnyttes. Middagsstunden er den bedste Jagttid, naar det gælder at redde sig et Lam. Mikkell kommer luskende inde fra Underskoven; han stiller sig an paa Skovgærdet og sonderer Terrainet meget nøje. Er der Fred og ingen Fare, hopper han ned fra Gærdet og nærmer sig Lammene. Paa en halv Snes Meters Afstand begynder han paa sine Kunster. Først lægger han sig paa Ryggen og spjætter med alle fire Ben i Luften, triller sig nogle Omgange rundt, springer saa pludselig op i Luften og snapper efter et Insekt for saa at lade sig falde ned paa Bugen og Hovedet hvilende paa de fremstrakte Forpoter. Alt gaar efter Beregning. Lammene synes, det er en uhyre sjov Fyr, der er kommet; det er lige en Legekammerat for dem. De nænner sig mer og mer, stamper i Jorden med Forbenene og kigger yderst interesseret paa »Legekammeraten«, om han stadig er oplagt til Løjer og Leg. Mikkell laver endnu et Par Akrobatkunster, og saa er Lammene kommet paa passende Afstand. I et Spring farer han hen og snapper det nærmeste Lam, bider dets Strube over, kaster det op over Ryggen og er snart efter forsvundet i Skoven med sit Bytte. Det var ikke saa faa Lam, Lars Andersen mistede paa den Maade, og nu gik den sidste Rest af hans i Forvejen meget lille Taalmodighed fløjten. Ræven skulde skydes. Han fik ladet en gammel Muskedonner, og med den i Haanden

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

begav han sig en Middagsstund op til Skovgærdet. Han valgte sig en Plads, hvor han sad godt i Skjul, og saa kunde Ræven for hans Skyld komme, hvomaar det skulde være. Ret længe havde Lars Andersen ikke siddet paa sin Post, før Mikkell var paa Pletten. Den hoppede ned fra Gærdet og begyndte paa sine sædvanlige Kunster. Ved dette Syn tabte Lars Andersen al Besindelse, han glemte overhovedet, at han havde en Bøsse i Haanden; laa ikke denne frække Røver lige for øjnene af ham og lavede Kunster for at nappe sig et Lam. Det iltre Kulsvierblod kom i Kog. Lars Andersen smed først Bøssen og derefter Træskoene og med et: Nu skulde Fanden forrykke i dig, dit røde Utsyke, din forbandede Tyveknægt! foer han paa Hosesokker efter Ræven. Ganske vist fik Mikkell ikke noget Lam, men Lars Andersen fik heller ikke skudt nogen Rævden Gang.

I vore Dage er det en Nydelse for Menneskenes Børm, naar de i elegante, moderne Biler kører hen ad de asfalterede Veje. Med Velbehag sidder de tilbagelænet i Vognen og hører Motorens fine Spindlen, alt mens de vekslende Landskaber med 60-70 Kilometers Fart farer dem forbi. Selv Landsbyernes Kloakeringsforhold er i Orden. Bundløse Veje med Ælte og Søle er en Saga blott; noget der hører en længst svunden Fortid til. En Martsaften i Midten af forrige Aarhundrede kom Lars Andersen sammen med en Fisker kørende gennem Tisvilde By. Det havde lige været Tøbrud. Nogle Steder havde Vandet skaaret dybe Rrender gennem Vejen; det var buldrende mørkt; man kunne ikke se en Haand for sig. De to Mænd havde været ude at sælge Fisk. Der havde vanket mange Snapse i Løbet af Dagen; det ædru var gaaet af dem; men Uheldet kunde være sket endda. Pludselig væltede Vognen, og dens Passagerer trillede hen ad Vejen. Da de skulde have den rejst paa ret Køl igen, mærkede Fiskeren, at han ikke rigtig kunde tage med den ene Arm. Den maa være gaaet af Led, prøv paa om du ikke kan trække den i Lave igen, sae han til Lars Andersen. Denne trak, hvad han aarkede; men uden at det gav det forønskede Resultat. Vi maa prøve engang til, sae Fiskeren; og saa skal du bare trække til, alt hvad du kan, for du kan stole paa, at jeg er haard. Lars Andersen stemmede Fødderne mod Vognen, og saa trak han af al sin Magt i Fiskerens dårlige Arm, men uden at den vilde

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

»gaa i Led«. Næste Morgen gik Fiskeren ind til Doktor Cold i Frederiksværk, og her fik han konstateret, at Armen var brækket. Dengang fandtes der endnu Kæmper i det gamle Nord.

Hvor det drejede sig om brækkede Arme og Ben, var det meget godt at faa Doktoren hentet, for saa var han til Gavn og Nytte; men var det noget »indvendigt«, det var galt med, ja, saa var det bedst, om »Naturen« kunde hjælpe sig selv; thi paa dette Felt havde man ikke megen Tiltro til Doktoren og hans Viden. Gamle Ingemann ne-de paa Fiskerlejet havde gaaet og skrante t nogen Tid; men nu var det blevet værre, og saa besluttede hans Kone, Karen, at nu skulde de »have Doktor«. Lægen hed Lundgaard og boede i Helsinge. Da han havde faaet Ingemann undersøgt, blev der konstateret en stærkt udviklet Slim på Lungeme. De gaar øjeblikkelig i Seng; varmt Omslag, der skal skiftes tre Gange daglig; om tre Dage kommer jeg igen. Ingemann parerede Ordre og gik i Seng; men da det var i Foraarsfiske-riets travle Tid, og han besad en saare energisk Natur, saa mente han, at naar han havde været en Dag i Sengen, saa kunde det være nok med det. Lundgaard kom den Dag han havde sagt; men da gik Inge-mann og hængte Garn til Tørring langs Huslængen. Er De da blevet komplet skrupgal Mand? Sae jeg ikke udtrykkelig til Dem, at De skulde blive i Sengen, til jeg kom igen, og nu gaar De og hænger Garn op. Vil De fuldstændig spille Hasard med Deres Hel bred og Liv? Lundgaard var nærmest forarget. Jeg skal sige Dem en Ting, Hr. Doktor, svarede Ingemann. Ligge paa Ryggen inde i Sengen og glo op i Loftet, det kan jeg gøre paa en Tid, hvor jeg ikke har andet at "tage mig til; men nu har vi alt for travlt med at fiske, til at jeg kan tænke paa saadanne Tossestreger. Med et underligt, fjernt Blik i øj-nene stirrede Lundgaard frem for sig, og saa sae han - nærmest hen-vendt til sig selv - Herregud! Hvad har man nu for al sin Videnskab? Ingemann levede i flere Aar efter den Tid.

Inde paa Hundested havde han en Broer boende, som hed Lars. Det var ikke ofte, de kom sammen; men naar det hændte, blev der gerne fortalt nogle Anekdoter. Her er en af dem. I den Tid kunde Folk selv feje deres Skorsten, naar de mente, at der ikke var Raad til. at betale Skorstensfejeren. En ældre Kone der paa Eggen havde i det

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

Øjemed faaet bundet en Riskost paa en lang Stang. Kaminens Rensedor var saa stor, at et Menneske kunde krybe ind i Skorstenen ad den Vej, og en Dag, da hun var alene hjemme, besluttede hun, at nu skulde det gaa for sig. Hun kom med Lethed ind i Skorstenen og fik fejtet Soden ned; men da hun skulde ud igen, gik det galt. Udturen gennem Kamindøren foretog hun baglæns. Men efter haanden som hun krøb længere ud, krøb Skørterne højere op. (Damebenklæder var dengang en fuldstændig ukendt Beklædningsgenstand ude paa Landet). Tilsidst havde hun Skørter, Uldklokker og Chemise siddende oppe under Armene i en fast Klump. Den arme Kone hang som i en Skruestik; hun kunde hverken komme frem eller tilbage. Hun gav nu nogle Vræl fra sig, der kunde høres viden om. To Mænd kom løbende ind i Køkkenet for at se, hvad der var paa Færde; at det har været et højst ejendommeligt Syn, der mødte dem, kan enhver forstaa; men Konen blev da friet ud af den ubehagelige Stilling, hun befandt sig i.

I Fortiden florerede øgenavnene stærkt mellem Landboerne. Om trent hvert andet Menneske havde sin Tillægsbenævnelse eller sit øgenavn, og det kunde ofte have en højst ejendommeligt Oprindelse; men var det eengang hæftet ved et Menneske, kunde det holde sig gennem flere Slægtled. I Midten af forrige Aarhundrede var der Høstgilde paa en af Gaardene i Tisvilde. Den ene af Høstfolkene stod lidt højere i Intelligens end de andre; for det første kunde han læse, hvad der ikke var saa almindeligt hos Datidens Arbejderstand paa Landet, (forresten heller ikke hos Arbejdsgiveren) og for det andet havde han læst en del forskellige Bøger; det havde givet ham Ræson og ogsaa en vis humoristisk Sans for Livets forskellige Foreteelser. Men hverken det ene eller det andet havde kunnet friet ham fra sit øgenavn. Hans Faer havde været Kludesamler og heddet Per, selvfølgelig blev det til Kludeper. Sønnen hed Ole og var Snedker, men blev aldrig kaldet andet end Kludeole. Ved det nævnte Høstgilde var Ole blevet forsinket, saa Deltagerne var gaaet til Bords, da han ankom. Naå, sae han, det maa jeg sige; det er vel nok et nydeligt Selskab her er samlet: Der sidder Idden, Bryden, Pralen, Gasen og Ga-beanders, og her kommer Kludeole. Tiltrods for at han nævnte sig

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

selv med, følte Selskabet sig brøsthøldent, og havde Manden i Huset ikke mæglet, ja saa havde der vanket paa Pukkelen til Ole.

Der boede en Bonde i Byen, som hed Rasmus; han var gammel Ungkarl, og hans Husholderske hed Grethe. De to gik der mange Frasagn om, omend ikke for deres Dyders Skyld. Rasmus var et meget paaholdende Menneske hvad Penge og Penges Værd angik. Han havde Ry for at være meget gridsk og gerrig, og dertil havde han en utæmmelig Lyst til at ligge i Stridigheder med efterfølgende Processer med sine Naboer. Grethe var hans tro Spejlbillede; i et og alt var hun fuldstændig solidarisk med sin Husbond; man kunde godt tro, de havde været Tvillingesøskende, hvis ikke andre Forhold havde gjort sig gældende. Tiltrøds for sine mange Ejendommeligheder af mindre heldig Karakter, var han dog i Besiddelse af en vis Humor, en Humor der ofte gav sig Udslag i de mest barokke Paafund. Engang var Grethe gaaet paa Besøg i en Nabo by, der ligger en halv Snes Kilometer fra Tisvilde. Besøget vilde strække sig over et Par Dage, og derfor havde hun bagt en Søsterkage og sat den ind i Buffeten. Da hun gik, sae hun til Rasmus: Der staar en Kage oppe i Overstestuen; den maa du ikke røre; men naar jeg kommer hjem igen, skal jeg lave os en ekstra god Kop Kaffe, og saa skal du faa Kage til - og saa gik Grethe. Næste Dag gik Rasmus flittigt og kikkede til Kagen, og det endte med, at Naturen gik over Optugtelsen; han skar sig en ordentlig Lunse, som han spiste. Fristelsen efter Kagen kom igen, atter og atter. Fristelsen blev sejrende. En Times Tid før Grethes Hjemkomst var den sidste Bid af Kagen spist. Nu var gode Raad dyre. Grethe kunde være meget skrap; hun var i Besiddelse af et ustyrligt hidsigt Temperament, og denne Hidsighed havde Rasmus en afgjort Respekt for. Men han fandt paa en Udvej. Han fangede en Kat og laaste den inde i Buffeten, og da det var besørget, saa kom Grethe hjem. Gensynsglæden var stor paa begge Sider. Da Grethe fik hørt, hvor stor Længsel Rasmus havde følt efter hende, og hvor meget han havde savnet hende, blev hun dybt rørt i sit allerinderste. Rasmus, sae hun, nu skal du faa Kaffe og et stort Stykke Kage. Grethe gik op i Overstestuen og lukkede Buffetdøren op, og Katten foer ud. Rasmus, Rasmus! skreg hun, Katten har ædt hele Kagen; nu faar du nøjes med en halv Skil-

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

lings Tvebak. Dælen skulde glane i Katten, sae Rasmus. Der gik lang Tid, før han turde fortælle Grethe Sagens rette Sammenhæng.

Rasmus var en driftig Mand, der foruden at være Landmand ogsaa var Haandværker og Forretningsmand. Han ejede en Karrusel, som han selv havde lavet, med Undtagelse af Hestene, som var Blikkenslagerarbejde. Foruden at køre de to obligate Kildesøndage, tog han ogsaa afsted med sin Karrusel, naar der anden Pinsedag var Fest paa Thingbakken ved Esrum. Som fast Mand ved Karrusellen havde Rasmus en Mand fra Vejby, der hed Anders Christiansen. Han var Skaaning af Fødsel og blev aldrig kaldt andet end Svenske Anders. Kl. Tre om Morgenen begyndte Forberedelseme til Turen. Karrusellen skulde læsses paa Vognen; men først skulde alle »Hestene« og »Kanerne« vaskes rene for Vinterens Støv og Smuds. Svenske Anders skulde møde hos Rasmus Kl. Et om Natten; saa kunde han sove et Par Timer, før Arbejdet begyndte.

Rasmus havde aftalt med ham, at han skulde lægge sig oppe i Overstestuen; der staar en stor Dobbelt seng, og du skal ikke bryde dig om, at der ligger En i Sengen, naar du kommer, for det er kun mig, sae Rasmus. Hør, Grethe, kunde du ikke gøre mig den Tjeneste, at sove oppe i Overstestuen i Nat? spurgte Rasmus, da Svenskeren var gaaet. Jeg ligger nemlig mere uforstyrret i dit Værelse, der hører man intet Spektakel fra Vejen. Det kan du godt, Rasmus, svarede Grethe, jeg skal nok lægge mig oppe i Dobbeltsengen. Rasmus og Grethe byttede Værelse, og Kl. Ni gik man til Ro. Da Klokkeren var Et, kom Svenskeren. Han gik ind i Overstestuen, som han havde faaet Besked paa; at der laa nogen og sov i Sengen, ænsede han ikke, Rasmus havde jo sagt, at det var ham. Svenskeren klædte sig af, løftede Dynen op og begyndte at kravle op i Sengen. Men saa skete der noget mærkeligt. Med et frygteligt Vræl foer den Sovende ud af Sengen: »Ihjane«! skreg hun, hvad er dog dette her. Svenskeren blev ganske paf.

Hvad, er det dig Gretha? Jag mente, det var Rasmus, som laa her. Den forbandede Skurk, skreg Grethe, og saa foer hun ind og knaldede mig saadan et Par paa Kassen, saa det sang i Hovedet paa mig; jeg har aldrig faaet dem bedre - fortalte Rasmus til mig.

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

Til Karruselen hørte en Lirekasse, som baade var noget »trangbrystet« og en del falsk. Paa sit Repertoire havde den bl.a. en Melodi, der vist stammer fra den amerikanske Borgerkrig 1864. Teksten lød noget som: Trom, trom, kom nuskai I høre. Denne Tekst havde Byens Dreng gjort lokal. De gik omkring og sang: Trom, trom, kom nu skal I høre. Rasmus skal hae Gnatte ud at køre. Gnatte futte putte gnit. Gnatte putte futte gnat o.s. v. Da denne Vise med sit »aandrige« Indhold kom Grethe og Rasmus for Ore, tændte de øjeblikkeligt Krigsfakkelen mod Byens Dreng. Rasmus kørte til Helsingø Politikontor og anmeldte den fæle Injurie, der var begaaet mod ham og Grethe. Betjenten blev sendt til Tisvilde for at optage Rapport. En Dreng blev tilsagt at give Møde i Fogedgaarden; overfor Betjenten og Fogden maatte han synge »Gnattevisen«. Han foredrog Visen, mens han rystede i Bukserne; thi den Gang havde især Børn en sand Rædsel for alt, hvad der hed Politi. Fogden og Betjenten var ved at gaa til af indestængt Latter; men noget maatte der jo gøres. Drengene fik et Tilhold om, at de ikke maatte synge Visen, og Grethe fik Tillaelse til at klø Drengene, hvis hun hørte dem synge den. Der var et Par Brødre, som var særlig geniale. Naar de saa Grethe, drejede de rundt med Armene, som om de havde en Lirekasse, imens de fløjtede Melodien. Selvom Grethe løb efter dem, kunde hun ikke opløbe dem, og tilsidst døde den lille »puniske Krig« om »Gnattevisen« hen af sig selv.

Rasmus havde et Par Sædstakke ud til Vejen. Genboens Kone havde meget Fjerkræ, men knapt med Sæd. Høns og Ænder maatte halvvejs være selvforsynende. Saa gik de paa Togt over Vejen, hen til Rasmus' Stakke. Her nappede de de Aks, der hang ud fra Negene, selvfølgelig til stor Ærgrelse for Rasmus, der intet havde at undvære, hverken til Mennesker eller Dyr. Han gik og pønsede paa en raffineret Hævn paa Genboens Kone. En Dag, da hele Hønsflokken holdt Fest maaltid i Stakkene, væbnede Rasmus sig med en Høtyv, satte Træskoene og listede paa Strømpesokker om ved Stakken. Han jog Høtyven gennem en Høne, stak Stagen i Jorden op ad Stakken med det ulykkelige gennemborede Dyr, der baade skreg og sprællede. Rasmus og Grethe satte sig inde bag Vinduet for at nyde Synet af deres Hævn. Dette skal nok lære Konen at holde sine Høns hjemme, saa

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

Rasmus. Ja, du kan tro, Rasmus, at jeg under hende det, svarede Grethe, og idet samme saa hun ud ad Vinduet, om muligvis Karen skulde have opdaget sin Høne. Ved at betragte den sprællende Høne, blev Grethe pludselig saa underlig lang i Ansigtet. Rasmus! Rasmus! raabte hun: Det er jo vor egen Høne, der hænger! Rasmus fik hurtigt taget Hønen ned fra Høtyven, og saa maatte Grethe lave Hønsekød-suppe.

Genboen hed Jens Nielsen, han havde selv givet sig Tilnavnet »Dolwas«. Han var Kulsviertype af reneste Vand; havde været Husar i 1864; men paa Grund af nogle Tyverier havde han ikke deltaget i selve Krigen. Han havde baaret den sorte Kokarde i Soldatertiden. Da Alderdomsunderstøttelsen var blevet Lov i Begyndelsen af Aarhundredet, kunde Jens Nielsen ikke komme i Betragtning, da han var en straffet Person. En af Egnens Mænd forbarmede sig over ham. Med fomødne Underskrifter blev der indgivet en Ansøgning om Æresoprejsning, og da der var hengaaet så mange Aar efter Straffens Afsoning, hvor Jens Nielsen havde holdt sig paa den rigtige Side af Loven, blev Ansøgningen bevilliget. Han var Analfabet, og det giver vel Forklaringen paa hans umiddelbare, barnlige Glæde over »det pæne Papir«, han havde faaet. En Dag kom han hen til mig og spurgte: Vil du ikke gaa med ind og læse det Brev for mig, som jeg har faaet fra Kongen? Det var jo ogsaa et fint Dokument; det danske Rigsvaaben for oven, og Kongen (Frederik VIII's) egenhændige Underskrift fomeden. Da jeg læste: Vi giver hermed vor Undersaat, Jens Nielsen, fuld Oprejsning for den ham idømte Straf af Forbedringshus i to Aar paa Vridsløse, sae Jens Nielsen: Ded æ Ravne æde mæ rej-tig. Jeg læste videre: Samt for den ham idømte Straf af et Aars Fængsel i streng Enecelle samme Sted, lyste Jens Nielsens Ansigt op i et stort Smil, og han sae: Ded passer Ravne jensemig godt. Ded æ knave mig it faale nydeligt Stykke Papir. Jens Nielsens Kone hed Karen. Hun var i Besiddelse af en stor fysisk Styrke. Hun kunde f.eks. med Lethed tage en Sæk Mel paa Hundrede Kilo og bære den i Favnen fra Bordet hen i Dejgruget. Hun havde tjent i et Bageri, og her havde hun udført denne Bedrift mange Gange. Men overfor Jens Nielsen var hun underlegen i Kræfter, og deres Samliv formede sig just ikke som ren Idyl. Han var nærmest, hvad man kalder Kvartalsdranker.

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

Naar denne Periode indtraf, gik Bølgerne ofte meget højt i det lille Hjem; saa sloges Jens og Karen, saa Haarene røg om dem. Karen havde »Stær«, og hun gik altid med Brillen. Engang havde hun været paa Ojenklinik i København, og her havde hun »selv set« begge Øjne ligge paa en Tallerken. Karens Brillen gav engang en pudsigt Misforståelse hos Jens. Naar han ikke havde andet at foretage sig, tog han sin Trillebør og trillede rundt i Egnen som Fiskepranger. Paa saadanne Ture vankede der mange Snapse, og naar der var indtaget et tilstrækkeligt Antal, saa kom Kulsviematuren og Krigshumøret rigtig frem hos Jens. En Aften han kom hjem i Stuen, saa han noget skinne henne ved Væggen. Staar du der din glasøjede Ramende, sae han, og saa gik han løs paa den formode Karen. Det var nu ikke Karen men Bomholmeruret han ramlede sammen med. Med et vældigt Brag raslede hele Klokkeværket ned i Hovedet paa Jens. Mens Blodet randt ham ned ad Ansigtet, gik Krigslysten af ham, saa Karen kunde faa ham vasket og forbundet.

Engang laa de og sloges uden for Huset. Jens havde faaet Karen under sig, og nu laa han og knaldede hende den ene Lussing efter den anden. Saa kom der en Mand forbi, som blev kaldt: den lille Anders. Han var noget halvfuld, og saa fik han en uimodstaelig Lyst til at blande sig i Striden, hvad han nu ikke skulle have gjort. Han sprang over Gærdet, tog Jens i Nakken, fik ham trukket fra Karen og begyndte at trampe løs paa ham af alle Kræfter. Men Jens var den stærkeste. Med den ene Arm fik han fat om Hovedet paa Anders, klemte ham ind til sig, saa han sad som i en Skruestik. Anders skreg som en Gris, der skal slagtes. Nu var Karen kommet paa Benene, og med et: Dit forbandede Utyske, skal du slaa min Mand! Foer hun hen og hamrede løs med begge Næver i Nakken paa den lille Anders. Han maatte luske af som en vaad Hund med Kløene han fik.

Til sidst bristede Karens Taalmodighed. Nu kunde hun ikke udholde Tilværelsen længere i Samlivet med Jens - troede hun da. Hun klagede til Sogneraadet; om de ikke kunne gøre Udvej for, at han blev anbragt paa en Anstalt, for det er nu noget saa grueligt, Som han kløer og mishandler mig sae Karen. Sogneraadet lovede at tage Sagen under Overvejelse. En Dag kom to af Raadets Medlemmer ind til

Vejby-Tibirke årbog 1980-81

Karen og meddelte hende, at nu var der Plads på en Anstalt, og saa var det bedst, de kom og hentede Jens Nielsen. Men nu optraadte Karen som en Furie, der værner sin Mage: Hvad bilder I jer ind? Troer I, at jeg vil af med Jens, som er den raskeste Mand i Verden og det bedste Menneske paa hele Jorden. I kan bare understaa jer i at tae Jens fra mig. Skrup I kun af med jer, for Jens bliver her hos mig. De to Mænd kendte deres Pappen hejmere, og med et lille Smil i Mundvigene forlod de Karen.

Niels Nielsen